

Scientists highlight non-violent and violent methods used by states to preserve territorial integrity. Among the methods that are listed, we do not find an increase in the level of the legal culture of the population, which is understood as the system of attitudes and perceptions that determine the behavior and activities of people in the legal sphere. Raising the level of legal culture of the population can serve as an effective preventive factor in countering separatist movements. It is necessary to maximally strive to use non-violent political methods, intensify information policy in problem regions, explaining the advantages of the country's territorial integrity, the formation of legal values among the population, contributing to its legal development and reducing the number of actions that are contrary to the law.

References:

1. Khomyshyn, I. (2014). The Role of Legal Culture in Maintaining Order in Society. *Bulletin of the National University «Lviv Polytechnic»*, 810, 105–109.
2. Ladychenko, V., Golovko, L. (2018). The Right of Access to Environmental Information in Ukraine and the EU *European Journal of Sustainable Development*, Volume 7, № 3, 455–459.
3. Kachur, V., Protosavitska, L., Zasukha, L., Golovko L. (2020). The Role of Legal Culture in Maintaining Social Stability and Countering Separatist Movements: Case of Ukraine. *European Journal of sustainable development*, vol. 9, no. 1, pp. 294–299.

Громовий Я.С.

аспірант,

*Національний університет біоресурсів
та природокористування України*

ЦІННІСТЬ ТА ПРАВОВА ЦІННІСТЬ ЯК ЯВИЩЕ ПРАВА

Дослідження, присвячені цінностям, досягли свого «піку» в 60-80-і рр. XIX ст. в якості самостійної культурно-філософської проблеми. В свою чергу, як предмет правових наукових розробок, цінності почали привертати особливу увагу вчених-правознавців на початку XX ст. У цей період актуалізувалися дослідження, присвячені:

аналізу поняття «правова цінність», визначенню змісту даної категорії, характеристикі її елементів та ін.

У найбільш загальному розумінні цінністю є те особливе значення, яке людина надає чому-небудь. Ніщо само по собі не має цінності. Лише те, що людина виділяє із загальної маси завдяки здатності задовольняти ті чи інші її потреби, перетворюється для неї на цінність. Таким чином, цінністю є те, що дозволяє людям задовольняти їх бажання, потреби, інтереси та змушувати докладати зусиль для їх досягнення, створення, збереження й примноження. Все існуюче у світобудові може перетворитися для людини на цінність або, навпаки, втратити її. Одним із центральних регуляторів, що забезпечують людську діяльність, є право.

Цінність як явище права ґрунтується на підході, згідно з яким правові явища, крім основного юридичного значення, мають й інші значення. Такий підхід до права отримав назву ціннісного підходу. Найбільш повно даний підхід досліджується в рамках правової аксіології.

Після набуття Україною незалежності та звільнення вітчизняної юриспруденції від рамок, які існували в радянський період, відношення до цінностей та правових цінностей як явищ права зазнало суттєвих змін. На сьогоднішній день домінуючим є підхід, згідно з яким взаємозв'язок права та цінностей полягає в тому, що саме право, його структура в тому чи іншому суспільстві ґрунтується на соціальних цінностях, прийнятих у цьому суспільстві, а це, у свою чергу, ставить право на один рівень з іншими цінностями як засіб їх реалізації через правові норми. Право як регулятор суспільних відносин завжди є цінністю, оскільки воно відображає й закріплює цінності. Таким чином, слід розуміти, що існує право як цінність (цінність права), та правова цінність [1, с. 24].

Цінність права можна коротко визначити як його позитивну значущість (роль) у задоволенні потреб суб'єктів. Дане поняття також може бути позначено терміном «корисність права» [2, с. 10]. Цінність права – позитивний результат його оцінки різними соціальними суб'єктами, обумовлений особливими властивостями та здатністю права виступати в якості засобу задоволення потреб, а також його прояв у якості феномена культури й цілі спільного співжиття. Виділяють наступні ознаки цінності права:

1) право використовується для задоволення соціальних потреб. Тому цінність права безпосередньо залежить від них: чим повніше задовольняється потреба, тим вищою є цінність права; задоволення

правом потреби, що перебуває на більш високому рівні в ієрархії, надає йому великої важливості й цінності;

2) цінність права – результат особливого ціннісного відношення, за підсумками якого суб'єкт, який відчуває потребу в чому-небудь, оцінює право як цінність, як антицінність, нейтральне явище в ціннісному вимірі;

3) право, в першу чергу, є засобом регулювання суспільних відносин. Тому сутнісні властивості права мають визначальне значення для характеристики його цінності;

4) цінність права одного часового періоду розвитку суспільства неоднакова для різних суб'єктів: право може виступати більшою цінністю для держави і меншою – для особистості;

5) право має цінність як засіб і як мета. Причому, в цьому випадку простежується діалектична єдність права-засобу і права-цілі [3, с. 104–105].

Право протягом всього свого існування підносилося і, відповідно, формувалося як ціннісне явище. Право входить до системи загальних цінностей, яка є результатом індивідуальних взаємодій: дія відповідає нормам тоді, коли вона відповідає тому, що інші очікують від нас. Кожна соціальна система відповідає чотирьом функціональним імперативам: адаптації, ціледосягненню, збереженню моделі, інтеграції. Цю останню функцію покликано забезпечити право [4, с. 123–124]. Ціннісний аспект права зумовлений свободою вибору індивідом своєї поведінки в соціумі.

Відзначимо, що цінність – це не само право, як абстрактне явище, а норма права, яка є загальнообов'язковим, формально визначеним правилом поведінки (зразок, масштаб, еталон), що його встановила або санкціонувала держава як регулятора суспільних відносин, забезпечуючи всіма заходами державного впливу (аж до примусу), а також таке, що офіційно закріплює міру свободи й справедливості відповідно до суспільних, групових та

Таким чином, ми прийшли до наступних висновків:

1. Тенденція наділення поняття «цінність» певним змістом розвивалася від етичного й естетичного змістовного навантаження даного поняття – до онтологічного, гносеологічного, методологічного й інструментального. Формування протягом багатьох століть все нових змістовних концептів цінності, тим не менш, не скасовує її багатовимірною й мультипарадигмального характеру. На сьогоднішній день в основі проблематики визначення змісту цінностей лежить величезна кількість об'єктивних обґрунтувань існування конкретних цінностей, обтяжених їх

суб'єктивним сприйняттям. Цінності, тією чи іншою мірою, є одним із елементів системи суспільства, виступають рушійною силою культурологічного процесу, тією силою, яку юристи представляють у вигляді правової цінності, що містить в собі норми права.

2. В якості загальнотеоретичної категорії «правова цінність» може бути представлена у вигляді системи, яка перебуває у сфері правового регулювання та визначає відношення суб'єктів (людей), локальної спільноти або суспільства в цілому до явищ соціального життя. При цьому основною формою вираження явищ соціального життя у вигляді правових цінностей є норми права, що утворюють правову реальність. Правові цінності формуються шляхом вироблення ціннісних критеріїв, які в процесі розвитку держави і права мають здатність трансформуватися відповідно до світогляду, культури, правосвідомості. Це й зумовлює відсутність єдиного підходу до визначення змісту та суті категорії «правова цінність» у науковій літературі.

Список використаних джерел:

1. Петришин О.В. Верховенство права в системі правового регулювання суспільних відносин. *Право України*, 2010. № 3. С. 24–34.
2. Рабинович П.М. Социалистическое право как ценность. 2-е изд., стереотип. Одесса : Юрид. лит., 2006. 167 с.
3. Осипова М.В. Иерархия юридических ценностей в правовой системе Российской Федерации : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Саратов, 2011. 200 с.
4. Карбонье Ж. Юридическая социология. Москва : Прогресс, 1986. 351 с.